

Informácie pre pedagógov

Poruchy učenia a integrácia žiakov

Poruchy učenia treba podchytiť včas, aby dieťa v škole netrpelo.

Poruchy učenia postihujú značnú časť detskej i dospeljej populácie. Ide o heterogénnu skupinu ťažkostí sčítaním, písaním, pravopisom, s matematikou, prípadne o nedostatok organizačných alebo jazykových schopností. Aj na našej škole sú žiaci, u ktorých boli diagnostikované niektoré z porúch učenia. Sú to žiaci so špeciálno-výchovnovzdelávacími potrebami (ďalej ŠVVP).

Na začiatku školského roku je potrebné, aby sa vyučujúci oboznámili s odporúčaniami a výsledkami vyšetrení, ktoré boli uskutočnené podľa Metodických pokynov na hodnotenie a klasifikáciu žiakov, u ktorých sa tieto poruchy vyskytujú.

Úspešní môžu byť aj dysfunkční ľudia.

Cieľom odborníkov je naučiť školáka s poruchou učenia, aby ju nejakým spôsobom kompenzoval a mohol sa tak ďalej v živote uplatniť.

Ak si dieťa nájde svoj štýl, môže fungovať bez väčších problémov. Pomáhajú mu k tomu aj rôzne pomôcky, dysgrafikom napríklad diktafón, dyskalkulikom matematické tabuľky. Oproti minulosti nastal veľký posun, pretože takéto deti už nie sú odpisované a kategorizované ako slabí žiaci. Hoci je jasné, že napríklad dyskalkulik sa nikdy nestane matematikom, stále mu zostáva dostatok iných možností, kde by mohol byť úspešný. Deti s dysfunkciami sú totiž priemerne až nadpriemerne inteligentné a zvyčajne majú talent pre niektorý iný odbor.

Na trhu práce môžu svoj hendikep kompenzovať inými vlastnosťami, ako sú cieľavedomosť, tvorivosť či zodpovednosť. Ich zamestnávateľia to často veľmi oceňujú.

Aké dysfunkcie poznáme?

Dyslexia - porucha schopnosti čítať. Deti nerozlišujú jednotlivé hlásky, zamieňajú si ich a ťažko spájajú do slabík a tie zasa do slov. Spolu s dysgrafiou najrozšírenejšia porucha.

Dysgrafia - porucha schopnosti napodobniť tvary písmen, neschopnosť naučiť sa písať. Písmo môže byť až nečitateľné, žiak nie je schopný si zaznačiť učivo v písomnej podobe.

Dysortografia - porucha schopnosti naučiť sa základné pravidlá pravopisu. Dieťa nepočuje mäkkene, dĺžne, konce slov alebo viet. Nevzťahuje sa na chybné písanie ypsilonu.

Dyskalkúlia - porucha matematických schopností. Žiaci majú problémy s osvojením číselných znakov. Ich počet v poslednom období rastie.

Dysmúzia - nedostatok alebo strata zmyslu pre hudbu.

Dyspraxia - porucha schopnosti naučiť sa vykonávať zložité úkony. Spolu s dysmúziou patrí medzi menej závažné poruchy. Možno hovoriť skôr o menej šikovných deťoch.

Poruchy správania

Prejavy porúch pozornosti s hyperaktivitou

Pre poruchu pozornosti s hyperaktivitou - ADHD sú kľúčovými symptómami

- nedostatočná schopnosť sústrediť sa,
- hyperaktivita,
- impulzivita.

Tieto symptómy sa objavia do siedmeho roku, a to v prostredí domácom aj školskom. Dospievaním tieto prejavy u mnohých (predpokladá sa polovica postihnutých jedincov) do značnej miery vymiznú.

U detí s ADHD boli vypozerované výrazne prejavy aktivity už počas **prenatálneho obdobia**.

V dojčenskom období sa deti s ADHD prejavujú nespokojnosťou, plačlivosťou, krátkodobým spánkom, alebo aj obráteným biorytmom spania a bdenia.

V období batolenia a mladšieho školského veku vykazujú tieto deti vyššiu pohybovú aktivitu ako ich rovesníci bez ADHD. Častejšie u nich dochádza k zraneniam, sú menej obratní, ťažšie sa učia napríklad kolobežkovať, korčuľovať, bicyklovať. Ich nešikovnosť a nezdary ich môžu dráždiť a konečným prejavom je afektívny záchvat, ktorý môže byť vyvolaný čo i len nepatrným podnetom. U týchto detí môže byť prítomný oneskorený vývin reči.

V školskom období sa ADHD prejaví najvýraznejšie. Na dieťa sú kladené požiadavky preňho priam nespĺniteľné a je nevyhnutnosťou individuálny špeciálno-pedagogický prístup. V oblasti vzdelávania sa prejavuje neschopnosť skoncentrovať sa na požadovanú činnosť, neschopnosť zapamätať si, s tým súvisia prejavy porúch učenia, pozrieť tu (info pre Radka poruchy učenia prejavy), poruchy reči, emočné poruchy, poruchy motoriky a správania. Tieto deti nemajú prehľad vo svojich veciach, vo svojej aktovke stále niečo hľadajú, a ak to náhodou nezabudli doma, jednoducho to nevidia, nevedia nájsť. Nevedia si urobiť systém vo svojich veciach, zanechávajú za sebou nespratané kôpky, stále čosi hľadajú a strácajú. Rodičia trávajú veľa času so svojimi deťmi nad domácimi úlohami, ale výsledky sa nedostávajú. Často sú podráždené z nepatrných podnetov, ktoré ich rušia. Deti mladšieho školského veku, ktoré trpia ADHD, mávajú problémy s hygienou, nevedia sa samé poriadne obriaďiť. Často sa prejavujú problémy pri zaspávaní.

V období adolescencie – dospievania pretrvávajú motorické prejavy v čase relaxácie, pri sedavých činnostiach pociťujú nespokojnosť až podráždenosť. Stále niečo hľadajú, zabúdajú a strácajú. Objavujú sa zmeny nálad. Pretrvávajú problémy v systematickej práci, nedokončujú úlohy. Unikajú pred povinnosťami. Prítomné sú poruchy správania s tendenciami reagovať neprimerane s asociálnymi sklonmi. Objavujú sa problémy v medziľudských vzťahoch. Prítomná je školská neúspešnosť. Môže byť prítomný sklon deštruktívny alebo sebadeštruktívny.

V období dospelosti pretrvávajú niektoré z prejavov objavujúcich sa v detstve a počas dospievania ako nesystémovosť, zábudlivosť, strácanie predmetov, nedostatočná orientácia

v čase a priestore. Niektoré prejavy sa minimalizujú, odznievajú, niektoré sa naopak stupňujú. U týchto ľudí je väčšie riziko konfliktných vzťahov, sociálnej maladaptácie spojenej s kriminalitou. Prejavovať sa môžu asociálnym správaním.

Prejavy hyperaktivity

Výrazná aktivita u detí v rannom období života nemusí byť hneď prejavom hyperaktivity. Do tretieho roku života pohybová aktivita narastá. Po tomto roku sa stabilizujú a postupne sa prejavy znižujú.

Hyperaktívne deti sú neschopné ovládnuť svoju aktivnosť, ktorá je veľakrát nezmyselná. Prejavy hyperaktivity sú charakterizované:

- neustálym pohybom tela, mimovoľným pohybom rúk a nôh,
- neschopnosťou obsedieť, stálym vstávaním zo stoličky aj počas práce, ktorá vyžaduje sedenie,
- častým pohybom v nevhodných situáciách,
- problémom hrať sa, alebo aj oddychovať bez vykrikovania a celkového verbálneho prejavu,
- neprimeranou komunikatívnosťou.

U nadaných detí sa často hovorí o hyperaktivite. Ich aktivita môže byť podmienená potrebou získavať stále nové podnety a informácie. V hlavách nadaných koluje množstvo nezodpovedaných otázok, ktoré spôsobujú vyvíjanie tlaku na okolie. Možnosťou je naplnenie kognitívnych potrieb.

Prejavy impulzivity

Jadrom problému ADHD je pravdepodobne neovládnutie reakcie na impulz, či už ide o reakciu vhodnú alebo nevhodnú. Jedinci trpiacich ADHD nevedia ovládať svoje reakcie na signály, podnety alebo udalosti, ktoré nesúvisia s činnosťou, ktorú práve vykonávajú. Ide o jednanie bez premyslenia, pri ktorom sa zvyšuje riziko úrazov. Počas činností v spoločnosti iných vystupujú ako rušiaci, často skáčuci do reči.

Prejavy impulzivity sú charakterizované:

- neschopnosťou ovládať a prispôbovať sa konkrétnej situácii,
- konaním bez premyslenia následkov,
- okamžitým reagovaním (verbálnym aj neverbálnym) na všetky podnety z okolia,
- nedokončovaním začatých činností.

Nadané deti majú impulzívnu črtu. Kladú veľké množstvo otázok, veľakrát hlavne mladšie deti nedokážu počkať, kým na ne príde rad a svoju otázku alebo poznámku vyhrknu. Na druhej strane svoju činnosť dokončujú, pričom vnímajú podnety z okolia a reagujú na ne. Nadané deti akoby prijímali viaceré informácie nezávisle od činnosti, ktorou sa práve zaoberajú.

Prejavy nepozornosti sú charakterizované:

- neschopnosťou skoncentrovania pozornosti na aktuálnu činnosť,
- časovo nedostatočnou schopnosťou zotrvať v koncentrácii pri činnosti,

- rozsahovo nedostatočnou koncentráciou na požiadavky alebo činnosti, akoby nedokázali postrehnúť komplexnosť požiadaviek,
- neschopnosťou sústrediť sa na podrobnosti, zvýšenou chybovosťou,
- neschopnosťou postrehnúť všetky požiadavky, akoby nepočúvali,
- rýchlou unaviteľnosťou,
- ľahkou vyrušiteľnosťou vonkajšími podnetmi,
- neschopnosťou sa rýchlo prispôbiť inej činnosti,
- neschopnosťou pracovať systematicky podľa pokynov,
- neschopnosťou organizácie,
- tendenciou vyhýbať sa povinnostiam, odmietaním robiť domáce úlohy,
- častou dezorientáciou vo svojich veciach,
- častým strácaním a zabúdaním vecí.

Prejavy porúch pozornosti bez hyperaktivity

Porucha pozornosti bez hyperaktivity – ADD, môže ostať nepovšimnutá, pretože tieto deti neupútávajú pozornosť, tak ako deti s ADHD. Predpokladá sa, že v tejto skupine figurujú predovšetkým dievčatá. Kľúčovým symptómom ADD je porucha pozornosti ako v prípade poruchy ADHD avšak bez hyperaktivity a impulzivity.

Vedľajšie symptómy súvisiace a ADHD/ADD

V oblasti vývinu reči sa objavuje:

- oneskorený vývin,
- poruchy a chyby výslovnosti,
- artikulačná neobratnosť.

V oblasti motoriky sa objavuje:

- pohybová neobratnosť,
- nedostatky v hrubej a jemnej motorike,
- slabá koordinácia pohybov.

V oblasti vnímania sa objavuje:

- funkčná porucha, pri ktorej jedinec pôsobí akoby zle počul a videl,
- porucha priestorovej a časovej orientácie,
- porucha pravo-ľavej orientácie,
- porucha vizuálno-motorickej koordinácie.

Integrovaný žiak

- je žiak so ŠVVP na základe písomnej žiadosti rodiča a písomného vyjadrenia (odporúčania) zariadenia špeciálnopedagogického poradenstva.

Proces integrácie:

- ak má žiak určité problémy a nedostatky v učení, triedny učiteľ a výchovný poradca odporučí rodičovi návštevu špeciálno-pedagogickej poradne
- na základe diagnostiky školského psychológa a odporúčaní špeciálneho pedagóga, môže rodič podať písomne žiadosť o integráciu svojho dieťaťa riaditeľovi školy

- ak je žiak evidovaný ako integrovaný, škola mu vypracuje povinnú dokumentáciu a zabezpečí špecifické úpravy organizácie vyučovania podľa odporúčania poradenského zariadenia
- žiak so švvp s intelektom v norme postupuje podľa učebných osnov a učebných plánov sš
- pre žiakov so švvp sa pri hodnotení a klasifikácii postupuje podľa metodického materiálu k hodnoteniu a klasifikácii žiakov so švvp na stredných školách
- maturitná skúška pre žiakov so švvp (integrovaných) - ak je žiakom posledného ročníka sš, podáva do 30. septembra písomnú žiadosť riaditeľovi školy o úpravu maturitnej skúšky. úpravu maturitnej skúšky upravujú vyhlášky mš sr - www.statpedu.sk.